

Smart qualification.
Smart jobs.
Smart buildings.

SMART DEVELOPMENT OF HVET FOR HIGHLY SKILLED AND MOBILE WORKFORCE

Project Number: 597862-EPP-1-2018-1-HR-EPPKA3-VET-JQ

WP4 Design of Assessment Standards

4.3 Izhodišča za ugotavljanje, preverjanje in potrjevanje predhodno pridobljenih znanj in spretnosti

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein

KAZALO

1	UVOD	2
2	POSTOPKI UGOTAVLJANJA, PREVERJANJA IN POTRJEVANJA PREDHODNO PRIDOBLENIH ZNANJ IN SPRETNOSTI	4
2.1	PRIZNAVANJE ŽE PRIDOBLENIH KREDITNIH TOČK V DRUGIH PROGRAMIH	5
2.2	PRIZNAVANJE ZNANJA, PRIDOBLENEGA V DRUGIH FORMALNIH ALI NEFORMALNIH PROGRAMIH IZOBRAŽEVANJA	5
2.3	PRIZNAVANJE ZNANJA IN SPRETNOSTI, PRIDOBLENIH Z DELOM ALI PRILOŽNOSTNIM UČENJEM.....	6
2.3.1	Preverjanje predhodno pridobljenega znanja in spretnosti s pomočjo preizkusov znanja in spretnosti	7
2.3.2	Ugotavljanje, preverjanje in potrjevanje predhodno pridobljenega znanja in spretnosti s pomočjo ocenjevanja izdelkov in storitev	7
3	PRIPOROČILA IZVAJALCEM POSTOPKOV UGOTAVLJANJA, PREVERJANJA IN POTRJEVANJA PREDHODNO PRIDOBLENEGA ZNANJA IN SPRETNOSTI	9

1 UVOD

Sodobnost prinaša pomembne spremembe v tradicionalni potek življenja: če je bila v preteklosti vključenost v izobraževanje značilnost posameznikovega otroštva in mladosti, se danes izobraževanje vse bolj podaljšuje v dobo odraslosti. Ostra ločnica med učenjem in delom je zabrisana - posameznik v času izobraževanja pridobiva znanje, veščine in praktične spretnosti za opravljanje dela, v času dela pa mora prav tako, na formalen ali neformalen način, pridobivati nova znanja in veščine, če želi slediti hitrim spremembam v svetu dela. Izobraževanje, delo in učenje postajajo vse bolj povezani in se izmenjujejo skozi celo življenje, zato vseživljenjsko učenje postaja nujnost in priložnost za vsakega posameznika.

Tem spremembam se mora prilagajati tudi izobraževanje, saj mora upoštevati, da šola ni več edini prostor pridobivanja znanja, in sprejeti odgovornost, da posamezniku v času izobraževanja nudi kompetence, ki ga pripravijo na spremenjeni način sodobnega življenja. Znanstvene ugotovitve kot tudi številni praktični primeri kažejo, da je kakovostno znanje mogoče pridobivati v formalnem, neformalnem in priložnostnem učenju. V procesu formalnega izobraževanja bi bilo zato nesmiselno, da bi zanikali možnost upoštevanja znanja, pridobljenega v drugem, »izven šolskem« okolju, saj prav to povezovanje lahko prispeva h kakovostnejšemu teoretskemu znanju, hitrejšemu pridobivanju novih znanj in k skrajševanju izobraževanja ali pridobivanju možnosti za poglobljanje drugih vsebin.

Na podlagi teh in podobnih ugotovitev se planirajo in izvajajo spremembe v vzgojno izobraževalnih sistemih številnih držav. Tako poročilo CEDEFOP-a »Making Learning Visible« navaja, da se v zadnjih letih v vseh evropskih državah odnos do neformalnega in priložnostnega učenja drastično spreminja. Res je, da so pri tem soočamo še s številnimi ovirami kot je npr. priznavanje znanja, pridobljenega na »nešolski« način, pomembno vprašanje izobraževalnih politik, odnosov med socialnimi partnerji ali pa strokovne zadrege, kako učinkovito meriti in ocenjevati tako znanje, saj za vse sprejemljivih metodologij še ni. Da gre razvoj v to smer, kažejo tudi procesi, ki jih je sprožila Bolonjska deklaracija – tako se je na zadnjem srečanju evropskih ministrov za visoko šolstvo v Bergnu pomemben del sklepov nanašal tudi na vprašanja priznavanja neformalnega in priložnostnega učenja. Ne gre le za procese priznavanja neformalno pridobljenega znanja v svetu dela, pač pa tudi za priznavanje takega znanja v formalnem izobraževanju. Upoštevanje znanja, pridobljenega po neformalni poti, v formalnem izobraževanju pomeni:

- da je potrebno tistemu posamezniku, ki si je znanje, veščine in spretnosti pridobil zunaj šolskega prostora, to znanje, veščine in spretnosti priznati po postopku, po katerem je

mogoče nedvoumno ugotoviti, da posameznik pri tem dosega standarde, ki jih kurikulum določa kot podlago za nadgrajevanje znanja ali kot standard pri posameznem predmetu ali njegovemu delu;

- da je obvladovanje določenega znanja in spretnosti, ki bi ga bilo treba sicer šele pridobiti, pri takem posamezniku treba izkoristiti kot priložnost za kakovostno nadgradnjo obstoječega znanja in spretnosti;
- da je v izobraževalnem procesu pomembno vrednotenje znanja, doseganje postavljenih standardov znanja, ne pa vrednotenje poti do znanja z elementi, ki določajo formalno izobraževanje (obseg izobraževanja v urah, čas izobraževanja itd.);
- da je potrebno opredeliti načine in ravni upoštevanja znanja veščin in spretnosti, pridobljenih s predhodnim formalnim, neformalnim in priložnostnim učenjem.

Priznavanje znanja, pridobljenega izven formalnega izobraževanja, bi se moralo zagotavljati vsem študentom, ki so že pred vpisom v program pridobili delna znanja in nekatere veščine, opisane kot učne izide / kompetence. Predvidevamo lahko, da bo postopek ocenjevanja, preverjanja znanja in spretnosti še posebej relevanten pri programih poklicnega in strokovnega izobraževanja ali programih nadaljnega poklicnega izobraževanja in usposabljanja. Ta oblika študija je bolj značilna za tiste, ki ne nadaljujejo šolanja takoj po zaključku programov poklicnega in strokovnega izobraževanja, ampak se predhodno zaposlijo ali na sorodnem, včasih pa tudi na drugem poklicnem področju. Pogosto je mogoče opaziti, da so bile kompetence, pridobljene s programom višješolskega izobraževanja, že pridobljene bodisi z življenjskimi ali delovnimi izkušnjami ali različnim formalnim ali neformalnim izobraževanjem, v katerega je bil posameznik že vpisan.

2 POSTOPKI UGOTAVLJANJA, PREVERJANJA IN POTRJEVANJA PREDHODNO PRIDOBLENIH ZNANJ IN SPRETNOSTI

Postopki ugotavljanja, preverjanja in potrjevanja predhodno pridobljenih znanj se izvajajo v skladu z vnaprej določenimi standardiziranimi postopki, ki jih določi šola. V ta namen (lahko) šola imenuje posebno skupino sodelavcev, ki v skladu s pravili in SHVET priporočili sodelujejo pri odločanju na vsaki stopnji.

Postopek prepoznavanja, preverjanja in potrjevanja predhodnega znanja in spretnosti se začne z uvodnim intervjujem in pripravo osebne mape dosežkov študentov.

V uvodnem razgovoru, ki ga organizira šola, se pridobijo informacije o študentovih interesih, predhodno pridobljenem znanju, veščinah, delovnih izkušnjah itd. Šola vse ugotovitve zabeleži v pisni obliki. Ugotovitve, pridobljene v uvodnem razgovoru, in vsi pisni dokazi o študentovih relevantnih znanjih in spretnostih, se zberejo in shranijo v študentovo osebno mapo učnih dosežkov. Med uvodnim intervjujem šola spodbuja študenta, da pripravi osebno mapo učnih dosežkov, medtem ko bu šola pri tem svetuje in pomaga. Za zbiranje dokazov v zvezi s predhodnim znanjem in veščinami je izključno odgovoren študent.

Naslednji korak v tem procesu je ovrednotenje predhodnega znanja in spretnosti. Gre za postopek, v katerem pristojni organi na podlagi vnaprej določenih meril (pripravi šola) ugotovijo in preverijo, ali je študent predhodno pridobil znanje ali veščine. Spretnosti vsakega študenta ustrezajo specifičnim učnim rezultatom / kompetencam študijskega programa. V tem procesu je treba natančno določiti, kateri del študijskega programa je primerljiv z že pridobljenim znanjem (npr. modul, predmet, del predmeta, vaje, seminarska naloga, praksa, itd.). Ugotovitve se zabeležijo v pisni obliki in dokumentirajo z dokazili.

V primeru SHVET, skupina sodelujočih šol (Šolski center Novo mesto (Slovenija), Obrtniško učilište - ustanova za izobraževanje odraslih (Hrvaška), Istituto Tecnico Superiore (Italija) pripravi merila za prepoznavanje, ocenjevanje in potrjevanje predhodnega znanja študentov. Skupno pripravljena merila bodo prispevala k usklajevanju standardov za prepoznavanje, potrjevanje in potrjevanje predhodnega znanja in veščin v skupnem delu SHVET programa. Če se posameznemu izvajalcu prepusti popolno avtonomijo nad procesom, se zvišuje tveganje, da pride do (pretiranega) odstopanja pri merilih, ki jih uporablja vsaka od šol, in posledično do zmanjšanja kakovosti, kar bi lahko vplivalo na vse. Priporočamo, da se šole dejansko povežejo pri določanju skupnih standardov in pri pripravi rešitev, ki bodo uporabljene v praksi.

Zadnji korak v tem procesu je preverjanje predhodnega znanja in spretnosti. Na podlagi ugotovitev vrednotenja že pridobljenega znanja in spretnosti je formalno priznано, da je določen

del študijskega programa obvladan. Študenti so obveščeni o študijskih obveznostih, ki jih je potrebno še opraviti.

Merila za prepoznavanje, ocenjevanje in potrjevanje predhodno pridobljenega znanja in spretnosti morajo upoštevati različne situacije, s katerimi se bodo šole soočale v teh postopkih.

2.1 PRIZNAVANJE ŽE PRIDOBLJENIH KREDITNIH TOČK V DRUGIH PROGRAMIH

Priznavanje temelji na potrjevanju kreditnih točk, pridobljenih na vsaj enakovrednih študijskih programih (višje strokovno izobraževanje, univerzitetno izobraževanje). Kreditne točke so določene v študijskem programu, ki se ga je študent udeležil pred vpisom v višješolsko izobraževanje. Osnova za priznanje je dokument, ki opisuje število kreditnih točk in izobraževalni program, ki ga je študent obiskal. Študent na študijsko komisijo odda vlogo za priznanje že pridobljenih kreditnih točk. Na predlog glavnega predavatelja predmeta ali strokovnega učitelja (za modul) se identifikacija, preverjanje in potrjevanje zaključi s sklepom pristojnega organa na šolski ravni (študijska komisija itd.). Končna odločitev se sprejme v skladu z ustaljeno prakso (relevanten organ, ravnatelj itd.).

2.2 PRIZNAVANJE ZNANJA, PRIDOBLJENEGA V DRUGIH FORMALNIH ALI NEFORMALNIH PROGRAMIH IZOBRAŽEVANJA

Študent lahko odda vlogo za priznavanje znanja pridobljenega v formalnih ali neformalnih izobraževalnih programih, ki niso ovrednoteni s kreditnimi točkami. V tem primeru šola pridobljeno znanje v drugih programih vrednoti v primerjavi s programom v katerega je vpisan. Ta postopek ne upošteva le obsega predhodnega izobraževanja (npr. število ur posameznega tečaja), temveč primerja tudi obseg oddanega dela, vsebino in standarde znanja ter predvsem pridobljene kompetence.

Osnova za priznanje so potrdila o uspešno opravljenem izobraževanju in izobraževalni program, ki ga je študent opravil. To so lahko različne vrste dokumentov, s katerimi študent dokaže predhodno pridobljeno znanje:

- potrdilo o uspešno zaključenem izobraževanju,
- druga potrdila,
- diploma,
- potrdilo podjetja o usposobljenosti, usposabljanju itd.

Dokumente je mogoče upoštevati ne glede na njihovo starost (leto izdaje). Ker se določene tehnologije, postopki itd. zelo hitro spreminjajo in ker je mogoče predvideti, da bo v nekaterih primerih znanje prepoznano kot zastarelo ali neustrezno, bodo strokovnjaki, ki jim bo šola zaupala oceno ustreznosti dokumentov, določili, ali in v kolikšni meri je mogoče prepoznati dokumente, ki so bili objavljeni pred leti. Priporočljivo je, da se upoštevanje starejših dokumentov ne zavrne vnaprej, ampak le po presoji strokovnjaka.

V nekaterih primerih, zlasti ko gre za neformalno izobraževanje, se lahko pojavijo tudi naslednje situacije:

- študent bo predložil dokument, vendar dokument samo potrjuje, da se je nekdo izobraževal, ne pa tudi, da je njegovo znanje preverjeno,
- študent ne bo mogel predložiti dokumenta, ker izvajalec izobraževanja takega dokumenta ni izdal,
- študent ne bo mogel zagotoviti besedila izobraževalnega programa ali pa bo besedilo nezadostno za primerjavo.

V tem primeru se šola odloči, ali bo zavrnila prošnjo za priznanje predhodno pridobljenega znanja ali bo študentu omogočila, da znanje preveri na način, opisan v naslednjem poglavju. Odločitev o prepoznavanju, preizkušanju in potrjevanju prehodnih znanj in spretnosti sprejme pristojni organ. Če gre za prepoznavanje, preverjanje in potrjevanje določenih vsebin predmeta ali celotnega predmeta, predavatelj pripravi predlog certifikata za ta predmet, če gre za interdisciplinarno znanje, pa mora predlog pripraviti ustrezen predavatelj. Končna odločitev se sprejme v skladu z ustaljeno prakso (ravnatelj itd.).

2.3 PRIZNAVANJE ZNANJA IN SPRETNOSTI, PRIDOBLENIH Z DELOM ALI PRILOŽNOSTNIM UČENJEM

Študent lahko zaprosi za priznavanje predhodnega znanja in veščin, ki jih je pridobil z delom, hobiji, neformalnim ali priložnostnim učenjem itd. Postopek ugotavljanja, preverjanja in potrjevanja takšnega znanja je drugačen, ker se največkrat ne moremo opirati na dokumentacijo o pridobljenem znanju, niti ni izobraževalnega programa, ki bi omogočali takšne primerjave. V tem primeru obstajata dve možnosti:

- predhodno pridobljeno znanje oz. spretnosti se preizkusi oz.
- ovrednotijo se izdelki in storitve, ki jih študent šoli predstavi kot dokaz, da ima določeno znanje, spretnost itd.

2.3.1 Preverjanje predhodno pridobljenega znanja in spretnosti s pomočjo preizkusov znanja in spretnosti

V tem primeru se ocena znanja in spretnosti opravi na enak način kot preverjanje znanja v izobraževanju. Za preizkus šole izberejo metodo, ki je najbolj primerna glede na cilje in standarde znanja, ki jih je treba preizkusiti. Preverjanje znanja lahko opravimo na naslednje načine:

- z ustnim ali pisnim izpitom,
- s pogovorom / predstavitvijo,
- z intervjujem,
- s pripravo seminarskih nalog v ta namen,
- s pripravo projekta v ta namen,
- z ocenjevanjem izdelka, ki ga je študent pripravil v ta namen,
- z ocenjevanjem postopkov, ki jih študent opravi pri praktičnem preizkusu (delo, naloge itd.),
- z ocenjevanjem predstavitev, simulacij, iger vlog itd.

2.3.2 Ugotavljanje, preverjanje in potrjevanje predhodno pridobljenega znanja in spretnosti s pomočjo ocenjevanja izdelkov in storitev

Študent je lahko pred vključitvijo v program že pripravil izdelek, s katerim je dokazal, da obvlada del programa (modula, predmeta), v katerega se vpisuje. Tak izdelek uporabimo kot sredstvo, s pomočjo katerega ocenimo ali študent v resnici dosegla nekatere zahtevane informativne in formativne cilje. Navajamo nekaj primerov:

- opravljeno praktično delo npr. izdelana lastna spletna stran, izdelana elektroakustična naprava, poslovna korespondenca;
- pisni izdelek npr. izdelan projekt, načrt, razvojna naloga, raziskava, elaborat, referat, analiza, esej, poročilo o evalvaciji, prevod nekega besedila, zaključni račun malega podjetja, kadrovski načrt podjetja;
- opravljena storitev na delovnem mestu npr. izpeljana turistična ekskurzija, prevajanje sestanka.

Že teh nekaj primerov pokaže, da je ugotavljanje, preverjanje in potrjevanje znanja in spretnosti s pomočjo izdelkov in storitev precej zahtevno delo, saj mora tisti, ki vodi postopek, znati oceniti, katera znanja in spretnosti mora imeti nekdo, da lahko izdelava izdelek ali izpelje storitev. To pomeni, da mora tudi ocenjevalec poznati proces izdelave izdelka ali izpeljave storitve.

V tem primeru je potrebno biti pozoren tudi na avtorstvo izdelkov in storitev. Študent mora nedvoumno dokazati, da je izdelek ali izpeljana storitev v resnici njegovo delo. Še posebej imamo

lahko težave pri dokazovanju posameznikovega vložka, kadar gre za skupinsko delo (npr. projekt). Pomagamo si lahko tako, da poleg drugih dokazov zahtevamo tudi pisne izjave delodajalca, vodje projekta ipd. Primerni dokazi so tudi nagrade, patenti ali fotografije. Ko smo v dvomih, lahko ta način ugotavljanja, potrjevanja in preverjanja predhodno pridobljenega znanja in spretnosti kombiniramo s preverjanjem praktične usposobljenosti.

Predhodno pridobljena znanja in spretnosti v opisanih primerih potrjuje in preverja predavatelj ustreznega predmeta. Če gre za interdisciplinarna znanja oz. znanja, ki jih zajemajo katalogi več predmetov, lahko postopek preverjanja poteka tudi pred komisijo, ki jo imenuje strokovni aktiv.

Ugotavljanje, potrjevanje in preverjanje je zaključeno s sklepom študijske komisije. Tudi tu je v primeru pritožbe odločitev ravnatelja dokončna.

3 PRIPOROČILA IZVAJALCEM POSTOPKOV UGOTAVLJANJA, PREVERJANJA IN POTRJEVANJA PREDHODNO PRIDOBLENEGA ZNANJA IN SPRETNOSTI

Postopek prepoznavanja, ocenjevanja in potrjevanja predhodno pridobljenega znanja in veščin je težko in ne povsem definirano področje. Z uvajanjem tega procesa v višješolsko strokovno izobraževanje sledimo po eni strani sodobnim trendom, saj uvajamo novosti, ki bo nedvomno prispevala k učinkovitosti študija, po drugi strani pa prevzemamo tudi veliko strokovno odgovornost, da bodo ti postopki biti strokovno korektni in takšni, da ne bodo zmanjšali ravni kakovosti.

To je še posebej pomembno, ker so ti postopki skoraj v celoti v pristojnosti izvajalcev izobraževanj. Načela poklicne avtonomije ni mogoče uveljaviti brez načela poklicne odgovornosti, ki predpostavlja, da predavatelji / profesorji in drugo strokovno osebje izvajajo avtonomijo v skladu s poklicno odgovornostjo do študentov in delodajalcev. To predpostavlja, da mora šola kot celota in vsak strokovnjak, ki sodeluje pri pripravi in izvajanju postopkov za identifikacijo, potrjevanje in preverjanje predhodno pridobljenega znanja, skrbeti za poklicne kvalifikacije, potrebne za sodelovanje v tem procesu. To pomeni:

- da so učitelj / predavatelj in šola dolžni skrbeti za nenehno strokovno izpopolnjevanje na področju identifikacije, preverjanja in potrjevanja predhodno pridobljenega znanja,
- da šola nudi individualno spremljanje in svetovanje učiteljem začetnikom pri prepoznavanju in potrjevanju predhodno pridobljenega znanja,
- da je šolska komisija za spremljanje in zagotavljanje kakovosti pri svojem delu pozorna na vprašanja strokovne usposobljenosti predavateljev in drugega osebja pri ugotavljanju, preverjanju in potrjevanju predhodno pridobljenega znanja in v ta namen sprejema različne ukrepe za oceno te kakovosti (analiza različnih dokumentov, ankete med študenti, ankete med predavatelj itd.) in uvaja različne ukrepe za izboljšanje kakovosti na tem področju.

Izvajanje postopka ugotavljanja, ocenjevanja in potrjevanja predhodnega znanja je zahtevno tudi z organizacijskega vidika, zato je priporočljivo, da vsaka šola vnaprej opredeli postopke, odgovornosti in obveznosti osebja ter predvideno obremenitev vsake naloge. Kjer je le mogoče, pri izvajanju posameznih nalog vključite več predavateljev ali drugo strokovno osebje, saj bo to prispevalo k enotnosti standardov v teh postopkih na šolski ravni. To predpostavlja, da:

- šola pripravi uvodni razgovor z vsakim študentom, ki zaprosi za priznavanje znanj - namenjen spoznavanju posameznikovih lastnosti in interesov, preteklega življenja, izobraževanja in dela,

- šola študenta spodbuja k pripravi osebne mape učnih dosežkov že med uvodnim razgovorom,
- je za šolo pomembno, da ima na voljo strokovno osebje, ki individualno vodi osebni razgovor, ocenjuje osebne mape akademskih dosežkov in pripravo osebnega izobraževalnega načrta.

Šola študenta v procesu obravnava kot avtonomno osebo, ki je odgovorna za lastno učenje in ima pravico odločati o pogojih in vseh postopkih, ki vplivajo na učenje. Študent sodeluje in je odgovoren za pripravo osebne mape učnih dosežkov, sodeluje pri pripravi osebnega izobraževalnega načrta in je zanj odgovoren, vendar je odgovornost šole, da študenta usposobi za takšno vlogo. Če šola študentu ne pomaga in mu ne omogoča aktivnega sodelovanja v postopku ugotavljanja, preverjanja in potrjevanja predhodnih znanj in spretnosti, je postopek težko začeti. Študentu je treba pomagati pri odkrivanju zlasti neformalnih znanj in veščin, saj se tega pogosto ne zaveda – kljub temu, da je včasih težko najti ustrezne dokaze in sestaviti svojo osebno mapo učnih dosežkov.